

Jussi Moisio

Kaksi poikkeuksellista teräaselöytöä vanhemmalta rautakaudelta

Museovirastolle saapuvien kansalaislöytöjen joukossa varhaisrautakautiset esineet ovat melko harvinaisia. Aseista pääosa on kirveitä ja keihäänkärkiä, mutta näiden lisäksi tunnetaan kaksi harvinaisempaa teräaselöytöä. Savonlinnasta löytynyt tikari ajoittuu esiroomalaiselle rautakaudelle ja sille läheisimmät vastineet ovat Nakkilan Penttalan ja Viron Jäbaran kalmistoista. Haminan roomalaisaikainen miekkalöytö on puolestaan hajonnut ja säilän alaosaan on tehty uusi kahva. Aseiden merkitystä korostaa myös niiden löytöpaikat, jotka sijaitsevat kaukana varhaisrautakauden keskusalueista.

Två exceptionella eggvapenynd från den äldre järnåldern

Föremål från den tidiga järnåldern är rätt sällsynta bland de medborgarfynd som anländer till Museiverket. Den största delen av vapnen är yxor och spjutspetsar, men vi känner också till två sällsyntare eggvapenfynd. Den i Nyslott funna dolken dateras till den förromerska järnåldern, och dess närmaste motsvarigheter kommer från gravfälten i Penttala, Nakkila och Jäbara i Estland. Svärdfyndet från den romerska järnåldern hittat i Fredrikshamn har i sin tur gått sönder, och ett nytt hjalt har fästs nedtill på klingan. Vapnens betydelse understryks även av deras fyndplatser, vilka befinner sig långt från kärnområdena för den tidiga järnåldern.

Johdanto

Metallinetsinharrastuksen suosio on näkynyt Museovirastolle saapuneiden esinelöytöjen määrässä jo useamman vuoden ajan. Rautakauden osalta ilmoitusten ajallinen painopiste on merovingialta ristiretkialle ulottuvalla jaksolla, ja näitä varhaisempia löytöjä tulee selkeästi vähemmän. Varhaisrautakautiset tai varhaismetallikautiset löytöilmoitukset myös painottuvat alueille, joilta tunnetaan entuudestaan ajanjaksolle ajoittuvia muinaisjäännöksiä. Pääosa varhaisrautakautisista harrastajalöydöistä on koruja tai niiden katkelmia. Aseiksi tai työkaluiksi laskettavat löydöt ovat vähäisempiä ja koostuvat suurelta osin kirveistä sekä keihäänkärjistä. Kirveistä pääosa on vaikeasti

ajoitettavia putkikirveitä, jotka pysyivät muodoltaan melko samanlaisina esiroomalaiselta rautakaudelta aina merovingialle saakka (Salo 1984a: 191–192; 1984b: 87–90; Luoto 2004: 33, taulukko 2). Näiden yleisyys selittyy monikäyttöisyydellä, sillä kirveet soveltuvat puuntyöstöön ja keihäitä pystyi käyttämään suurriistan metsästyksessä.

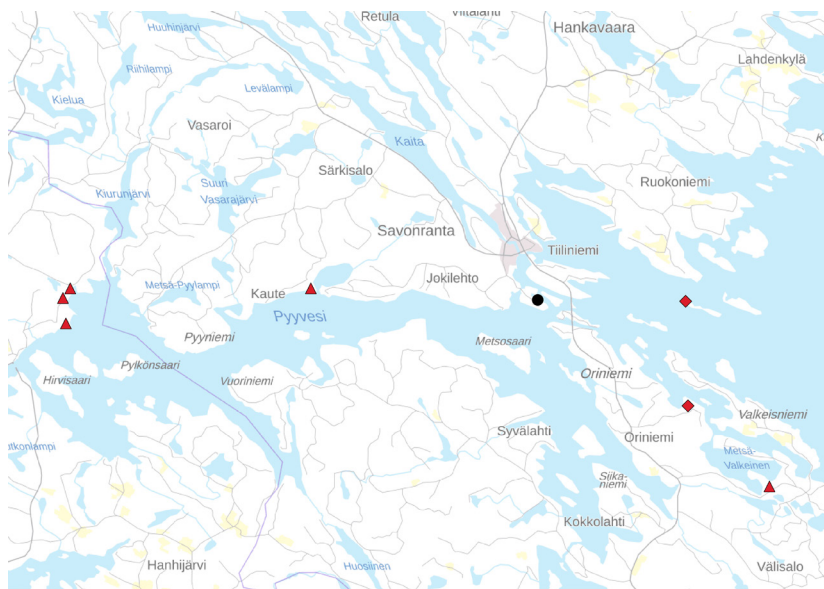
Kansalaisilmoitusten perusteella puhtaasti taistelukäyttöön suunnattuja aselöytöjä on ainoastaan kaksi kappaletta. Ensimmäinen on Savonlinnasta löytynyt tikari (KM 44887: 1) ja toinen on Haminasta löytynyt miekka (KM 45565: 1). Näiden mielenkiintoa lisää myös se, että löytöpaikat sijaitsevat varhaisrautakautisten keskusalueiden ulkopuolella.

Löytöjen dokumentoinnin ja analysoinnin pohjalta teräseistä on myös luotu Rhinoceros 7 ja Blender -ohjelmilla rekonstruktio. Näiden avulla pyritään tarjoamaan visuaalinen tulkinta esineiden alkuperäisestä ulkomuodosta.

Savonlinnan tikari (KM 44887: 1) löytyi metallinetsinnässä vuonna 2020 ja paikka on merkitty muinaisjäännösrekisteriin nimellä Linno 2 (mj-tunnus: 1000047320). Löytöpaikka on pienellä saarella, joka sijaitsee Saimaaseen kuu-

Muinaisjäännöksinä paikalta tunnetaan saaren itäosassa olevan Orivirran saarto -nimisen linnakkeen jäännökset. Linnake ajoittuu 1400-luvun jälkipuolelta 1700-luvulle. Sen raunioilla tehdyissä arkeologisissa tutkimuksissa löydettiin myös merkkejä kivikautisesta asuinpaikasta (Poutiainen 1994).

Saaren lähiympäristöstä tunnetaan pääasiassa kivikautisia asuinpaikkoja ja ensimmäisen maailmansodan aikaisia linnoitteita. Tikarilöydölle ajallisesti lähimmät kohteet ovat noin 3,5 km päässä. Idässä on Ketveleen lapinraunio, joka sijaitsee Oriveden Ketvelsaassa. Lännessä on puolestaan Pyyveden pohjoisrannalla sijaitseva Pyyhiekkä 1 -niminen asuinpaikkakohde. Molemmat näistä on ajoitettu varhaismetallikaudelle (Poutiainen 1989; Sepänmaa 1995: 25). Näiden lisäksi varhaismetallikautisia kohteita tunnetaan myös kauempaa Pyyveden länsiosista ja Paasselän rannoilta (kuva 1).

4

Tikari itsessään on kaksiteräinen ja korroosio-
vaurioista huolimatta sen muoto on mahdollis-
ta rekonstruoida (kuvat 2 ja 3). Teränsuut kaar-
tuvat tasaisesti kärkeä kohti ja toisella puolella
on säilynyt hieman koholla oleva keskiharja.
Terän tyvessä ei ole olkia, vaan ruoto jatkuu sii-
tä suoraan alaspäin. Ruodon yläosa on muuta
esinettä paksumpi ja se kapenee kärkeä kohti
ohueksi levyksi. Ruoto ei ole terän keskilinjalla
ja tikari on muodoltaan selkeästi epäsymmet-
rinen. Esineen kokonaispituus on noin 265
mm. Terän pituus on noin 154 mm, leveys on
noin 33 mm ja paksuus 5,6 mm. Ruodon pi-
tuus on noin 111 mm, leveys on noin 12,9 mm
ja paksuus 9,3 mm. Kokonaispaino on yhteen-
sä 121,3 g.

Terän koholla oleva keskiharja tuo
mieleen pronssikautisten tikarien lisäksi roo-
malaiset *pugio*-tyyppiset tikarit, joita on Suo-
mesta aikaisemmin löytynyt yksittäinen kap-
pale Turun Maarian Kärämäestä (Salo 1968:
128–129; Taf. 23: 1; löydössä ei tosin ole ko-
hoharjaa). Savonlinnan tikarin muoto ei kui-
tenkaan vastaa missään määrin roomalaisia
vastineita (vrt. Saliola & Casprini 2012: Diag-

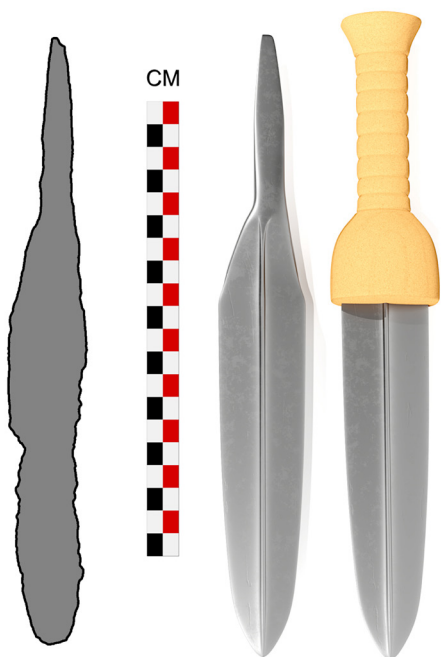
ram I/1). Löytöä voidaan verrata myös mero-
vingiaikaisiin tikarilehtisiin keihäänkärkiin,
mutta myös tässä tapauksessa terän muoto
on erilainen (vrt. Salmo 1938: 231–255, Taf.
XI: 7, XXIII: 2, XXVIII: 8, XXXII: 2). Lähei-
simpinä vastineina voidaankin pitää Nakkilan
Penttalan (Salo 1968: T. 37: 1) ja Viron Jäbaran
haudan A (Schmiedehelm 1983: 33, kuva 6: 2)
löytöjä.

Penttalan tikari löytyi tarhakal-
miston jatkeena olleesta kenttäkalmistosta
vuonna 1910. Sen läheisyydestä löytyi myös
spiraalipäinen koruneula ja putkikirves. Yh-
dessä tikarin kanssa nämä on tulkittu yhdeksi
hauta- tai löytökokonaisuudeksi, joka on ajoit-
tettu vanhemman roomalaisajan alkupuolelle
(B1-periodi) (Salo 1968: 75). Jäbaran löytö on
puolestaan pronssikautisen kiviarkkuhaudan
läheisyydestä ja sen uskotaan olevan peräisin
myöhäisemmästä sekundäärihautauksesta.
Sen kanssa löytyi myös raudasta tehty massii-
vinen rannerengas (Lang 2007: 160).

Jäbaran löytöä¹ on verrattu La Tène
-kulttuurin miekkoihin, mutta tämä perustuu
ainoastaan yhteen epätyypilliseen miekka-

Kuva 2. Savonlinnan tikarilöytö kuvattuna molemmilta puolilta. Puolella A erottaa matalan ko-
hoharjan jäänteitä. Kuvat: Jussi Moisio, Museovirasto.

Kuva 3. Rekonstruktio Savonlinnan tikarilöydöstä hypoteettisen kahvan kanssa ja ilman. Kuva: Jussi Moisio.

löytöön (Schmiedehelm 1983: 33). Penttalan tikaria lukuun ottamatta vastineita sille ei ole aikaisemmin tunnistettu. Schmiedehelmin (1983: 33) mukaan kyse ei olisi paikallisesta tuotannosta ja rannerenkaan perusteella hän on ajoittanut esineen ajanlaskun alun tienoille. Salon ja Schmiedehelmin jälkeen löytöjen ajoituksia on tarkasteltu uudelleen. Penttalan tapauksessa raudasta tehty spiraalipäiset koruneulat on tulkittu periytyvän pronssikautisesta traditiosta ja ne ajoittuvat todennäköisimmin esiroomalaiselle ajalle (Asplund 2008: 242). Virossa vastaavia koruneuloja tunnetaan Kureveren, Kömsin ja Kournan kalmistoista ja esimerkiksi Lang (2007: 183) pitää osaa Penttalan esinelöydöistä myöhäiselle esiroomalaiselle rautakaudelle tyypillisinä muotoina. Jäbaran löytöä puolestaan pidetään yhtenä Viron vanhimmista rautaesineistä (Peets 2003a: 51; 2003b: 214). Näiden perusteella myös Linnon

tikari ajoittuisi esiroomalaiselle rautakaudelle, mutta löytökontekstin puuttumisen vuoksi ei voida varmuudella vastata kysymykseen, onko kyse periodin alku- vai loppupäästä.

Mitä tulee Linnon tikarin valmistusalueeseen, niin sitä voidaan mielestäni pitää paikallisena tuotantona. Tikarin epäsymmetrisyys ja ruodon rakenne vaikuttavat hyvin karkeatekoisilta. Tikarin koholla oleva keskiharja on pronssikaudelta periytyvä piirre, joka on vahvistanut terän rakennetta. Tästä olisi ollut hyötyä myös huonosta tai epätasaisesta rautalaadusta tehtyjen teräaseiden kohdalla. Edellä mainitut seikat tukevat sitä käsitystä, että kyseessä olisi hyvin varhaisesta raudantyyöstä.

Miekka

Haminassa kasvimaalta kansalaislöytönä talteen otettu kaksiteräinen miekka (KM 45565: 1) toimitettiin Museovirastolle kesällä 2023. Ilmoittajan antamien sijaintitietojen pohjalta kohde merkittiin muinaisjäännösrekisteriin nimellä Tuomela 2 (mj-tunnus: 1000048577). Löytöpaikka sijaitsee Kannusjärven länsipuolella, jonka läheisyydessä on jonkin verran pientaloasutusta. Rannan ympäristössä on maanviljelykäytössä olevia peltoja ja lännessä on metsäistä mäkimaa.

Kannusjärven ympäristön muinaisjäännöskanta koostuu lähes yksinomaan keskiaikaisista tai historiallisen ajan kyläntonteista. Näiden lisäksi alueella on toisen maailmansodan aikaiseen Salpalinjaan kuuluneen Hamina-Taavetti-linjan linnoitteiden jäännöksiä. Lähimmät varhaisrautakautiset tai varhaismetallikautiset kohteet sijaitsevat noin 10 km etelään. Pääosa näistä on asuinpaikkoja ja yksittäinen kalmisto voi putkikirveslöydön perusteella ajoittua varhaisrautakaudelle (Väärämäki). Näiden ulkopuolelta on esinelöytöinä keihäänkärki (Pekkola), silmukallinen putkikirves ja mahdollisesti myös telso (Riihelä) (kuva 4).

Miekka on melko hyväkuntoinen ja sen säilä on väännetty 90 asteen kulmaan jo rautakaudella (Kuvat 5 ja 6). Kooltaan se on

melko lyhyt ja kapea (n. 552 x 36 mm). Säilän pituus on 439 mm ja sen kummallakin puolella on kaksi kapeaa sekä melko matalaa veriuraa. Veriurat alkavat 70 mm ruodosta ja ne eivät jatku aivan kärkeen saakka, mutta korroosion vuoksi niiden päättymiskohtaa ei voi erottaa. Säilän muodolle on vastineita roomalaistyyppisissä miekoissa sekä näiden barbaarisissa kopioissa. Veriurat ovat yleisempiä pitkäteräisissä *spathoissa* (ks. Biborski & Ilkjær 2006a; 2006b; Miks 2007a; 2007b), mutta niitä tavataan myös lyhytteräisemmissä *gladiuksissa* (esim. Miks 2007b: Taf. 19: A167). Pituutensa puolesta miekka on lähempänä *gladiuksia*, mutta kuten seuraavaksi tullaan esittämään, asia ei ole täysin yksiselitteinen.

densijan kohta on terää kapeampi ja melko lyhyt (n. 21 x 72 mm). Päädyssä oleva ponsilevy on pyöreähkö (n. 36 x 41 mm). Paksuudeltaan ruoto vastaa säilää (n. 5 mm). Ruodon kummallakin lappeella on todennäköisesti ollut puusta tai muusta orgaanisesta aineesta tehty kahvaleyty, jotka eivät ole säilyneet. Näiden kiinnitystavasta ei ole varmuutta, mutta säilän tyvessä ja ponnessa erottuu muutamia kohtia, jotka voivat olla niittausratkaisien jäännöksiä (Kuva 7). Ruodon keskellä reikiä ei ole, vaikka tämä vaikuttaisi loogiselta ratkaisulta. Ruodon läpi niittaamista tavataan esimerkiksi roomalaisajan yksiteräisissä miekoissa ja *pugiotyypin* tikareissa, joissa esiintyy niittausratkaisia myös terän alaosassa (ks. esim. Wołągiewicz & Wołągiewicz 1963: Tablica II: 7, VI: 1; VIII: 2; Saliola & Casprini 2012).

Kuva 5. Haminan kaksiteräinen miekka. Veriurat erottuvat parhaiten säilän taitetussa keskiosassa. Kuva: Jussi Moisio, Museovirasto.

Kuva 6. Haminan kaksiteräinen miekka kuvattuna sivulta. Kuva: Jussi Moisio, Museovirasto.

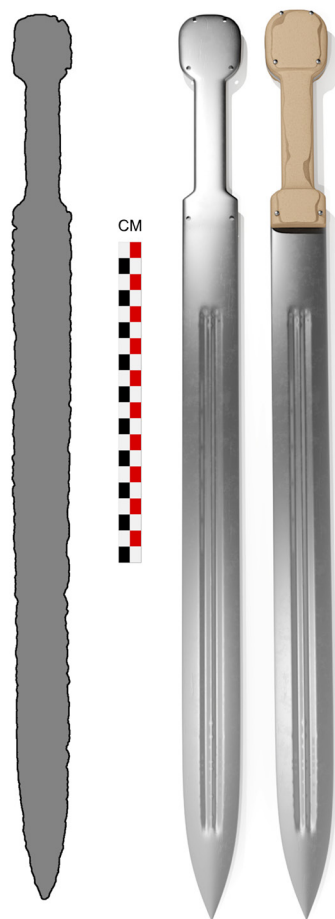
Kuva 7. Miekan kahvaosa. Mahdolliset kahvalevyjen kiinnitysniittien reiät on merkitty nuolilla. Kuva: Jussi Moisio, Museovirasto.

Ruodon poikkeuksellinen muoto selittyyneen hajooneen miekan korjaamisella. Alkuperäinen ruoto on katkennut ja säilän alaosa on muokattu täysruotoiseksi. Korjaaja on todennäköisesti arvioinut kapeamman ruodon olevan liian heikko, mutta muodolla on myös pyritty noudattamaan läheisesti alkuperäistä kahvan mallia. Suomen vanhemmalta rautakaudelta aseiden korjaamisesta meillä on esimerkiksi Oulun Välikankaan *spatha* (KM 23911: 7), mutta tässä tapauksessa säilän alkuperäinen kärki on katkennut ja se on muotoiltu uusiksi (Mäkivuori 1996: 55–56). Muualta Euroopasta löydettyjen aseiden korjaamisen laatu on usein melko heikkotasoisista ja niitä ei aina ole tehty ammattimaisten seppien pajoissa (Bochnak & Harasim 2015).

Toisena vaihtoehtona on se, että kyseessä on roomalaistyyppisen miekan kömpelö kopio. Miekan takonut seppä ei välttämättä päässyt tarkastelemaan läheisemmin vastaavanlaisten miekkojen rakennetta ja hän yksinkertaisesti kopio ruodon rakenteen näyttämään miekan kahvalta. Tämä vaikuttaa epätodennäköisemmältä vaihtoehdolta, mutta miekan veriurat ovat muihin roomalaisaikaisiin vastineisiin verrattuna poikkeuksellisen lyhyet. Vertailuaineistoissa veriurat jatkuvat säilän ja ruodon liitoskohdan tuntumaan (esim. Miks 2007b), mutta kuten yllä jo todettiin, tässä tapauksessa ne päättyvät selkeästi ennen ruotoa. Jos miekkaa korjatesa uusi kahva olisi tehty säilän alaosaan, niin veriurien pitäisi jatkua ruodon yli.

Haminan miekkalöytö vastaa kapeasäiläisiä miekkoja, mutta sen tarkempi luokittelu on edellä mainittujen seikkojen takia hyvin ongelmallista. Nykymitoiltaan se vastaa lähinnä *gladiuksia*, mutta alkuperäinen on voinut kuulua *semispatha*- tai *spatha*-tyyppisiin miekkoihin (miekkojen mittoihin perustuvasta luokittelusta ks. Miks 2007a: 19–23). Yleisellä tasolla miekkaa voidaan kuitenkin verrata Haltern-Camulodunum -tyypin *gladiuksiin* sekä Straubing-Nydam -tyypin *spathoihin* (vrt. Miks 2007a: 62–63, 80–91; 2007b: Vortafel C). Näitä on myös hyödynnetty vertailuaineistona

rekonstruktion luomisessa, jossa kahvan molemmilla puolilla olevat levyt on kiinnitetty kuudella niitillä (kuva 8).

Kuva 8. Haminan miekkalöydön rekonstruktio kahvalevyillä ja ilman. Kuva: Jussi Moisio.

Pohdintaa löytöpaikoista

Savonlinnan tikarin ja Haminan miekan löytöpaikat korostavat niiden harvinaislaatuista, sillä perinteisten keskusalueiden sijaan ne ovat peräisin selkeästi syrjäisemmiltä paikoilta.

Savonlinnan Linnonsaaren välittömästä läheisyydestä ei tunneta rautakautisia muinaisjäännöksiä tai muita irtolöytöjä. Pyyveden ja Paasselän ympäristössä on kuitenkin useita varhaismetallikautisia kohteita, joten tikari voisi liittyä alueella asuneeseen paikallisväestöön. Toisaalta kyseessä voi olla myös metsästäjien tai kauppiaiden väliaikainen leiripaikka, sillä saari on idästä länteen kulkeneen keskeisen vesireitin varrella. Väylä on ollut tärkeässä asemassa myös myöhemmin ja salmen kautta kulkevaa liikennettä on pyritty hallitsemaan linnoitteiden avulla useaan otteeseen keskiajalta aina ensimmäiseen maailmansotaan asti.

Haminan Kannusjärvi on puolestaan yksi Vehkajoen latvajärvistä, josta rannikolle on matkaa linnuntietä pitkin noin 12 km. Järven ympäristöstä ei toistaiseksi tunneta lainkaan rautakautisia muinaisjäännöksiä tai muita irtolöytöjä. Varhaisrautakautisia tai varhaismetallikautisia kohteita on Haminan rannikolta ainoastaan muutamia, joten alueen asutus näyttää olleen tuolloin melko harvaa. Miekan löytöpaikkaa lähimpänä olevat kohteet ovat noin 10 km päässä, mutta mielenkiintoisesti muutama näistä sijaitsee Vehkajoen alajuoksun alueella. On mahdollista, että Kannusjärven ympäristö on ollut paikallisen väestön metsästyksen ja kalastuksen käyttämää nautinta-alueita. Miekan löytyminen tällaisesta paikasta on kuitenkin hyvin erikoista ja viittaa pikemminkin vauraaseen kalmistolliseen asutukseen kuin kausiluontoiseen oleskeluun.

Lopuksi

Museovirastolle saapuvat kansalaislöydöt muodostavat merkittävän tutkimusaineiston, jonka hyödyntäminen on vasta alkuvaiheessa. Aineistot kasvavat nopeasti, mutta pelkkien

löytömäärien ohella voidaan korostaa sitä, että ilmoituksia tulee myös hyvin yllättäviltä alueilta. Näistä saatavan tiedon avulla voimme kyseenalaistaa aikaisempia tulkintoja ja muuttaa käsityksiämme harvaan asuttujen alueiden ja syrjäseutujen historiasta.

Tässä artikkelissa käsittelyssä olleet Savonlinnan tikari ja Haminan miekka ovat hyviä esimerkkejä tästä, sillä niiden löytöpaikat vaikuttavat muinaisjäänösrekisterin tietojen perusteella olevan kaukana varhaisrautakautisista keskusalueista. Esiroomalaisesta tai roomalaisesta rautakaudesta kiinnostunut tutkija olisi tuskin ensimmäisenä suuntaamassa tällaisille alueille, joten tästä näkökulmasta katsottuna kansalaisten tekemät löydöt ovat arvokas lisä arkeologisen tiedon kartuttamisessa. Löytöjen todellinen merkitys selviää kuitenkin vasta laajempien arkeologisten tutkimusten myötä, jolloin ne voidaan mahdollisesti yhdistää alueilla eläneiden ja liikkuneiden ihmisten jättämiin muinaisjäänöksiin.

Bibliografia

- Asplund, H. 2008. *Kymittäe. Sites, Centrality and Long-Term Settlement Change in the Kemiön-saari Region in SW Finland*. Annales Universitatis Turkuensis – Sarja B, Tom. 312 – Humaniora. Turku: Turun yliopisto.
- Biborski, M. & J. Ilkjær. 2006a. *Illerup Ådal 11. Die Schwerter – Textband*. Aarhus: Aarhus University Press.
- Biborski, M. & J. Ilkjær. 2006b. *Illerup Ådal 12. Die Schwerter – Tafeln und Fundlisten*. Aarhus: Aarhus University Press.
- Bochnak, T & Harasim. P. 2015. Reparierte Waffen der vorrömischen Eisenzeit in der Przeworsk- und Oksywie-Kultur. *Archäologisches Korrespondenzblatt Jahrgang* 45: 519–533.
- Lang, V. 2007. *The Bronze and the Early Iron Ages in Estonia*. Estonian Archaeology 3. Tartto: Tartu University Press.
- Luoto, J. 2004. *Hiukkasaari Vammala – Tyrvää. Linnoitetun asuinpaikan tutkimus*. Tyrvään seudun Kotiseutuyhdistyksen julkaisuja LXXXVI. Tyrvää: Tyrvään seudun kotiseutuyhdistys.
- Miks, C. 2007a. Studien zur römischen Schwertbewaffnung in der Kaiserzeit. Text. Kölner Studien zur Archäologie der Römischen Provinzen, Band 8. Rahden: Verlag Marie Leidorf.
- Miks, C. 2007b. Studien zur römischen Schwertbewaffnung in der Kaiserzeit. Katalog und Tafeln. Kölner Studien zur Archäologie der Römischen Provinzen, Band 8. Rahden: Verlag Marie Leidorf.
- Mäki vuoti, M. 1996. Oulun Kaakkurin Välikankaan kalmisto. Licensiaatintutkielma, arkeologia, Oulun yliopisto.
- Peets, J. 2003a. *The Power of Iron*. Muinasaja teadus 12. Tallinna: Institute of History.
- Peets, J. 2003b. Koos rauaga läbi aastatuhandete. V. Lang & Ülle Tamla (toim.) *Arheoloogiga läänemeremaades. Uurimusi Jüri Seliranna auks*. Muinasaja teadus 13. Tallinna: Institute of History.
- Poutiainen, H. 1989. Savonranta Orivesi Paasselkä Ketvele Arkeologisen kohteen tarkastus. Tarkastusraportti, Museovirasto, Helsinki.
- Poutiainen, H. 1994. Savonranta Orivirran saarto - historiallisen ajan kenttävarustuksen kartoitus ja koekaivaus v. 1993. Kaivausraportti, Museovirasto, Helsinki.
- Saliola, M. & Casprini. F. 2012. *Pugio – Gladius Brevis Est. History and Technology of the Roman Battle Dagger*. BAR International Series 2404. Oxford: Archaeopress.
- Salmo, H. 1938. *Die Waffen der Merowingerzeit in Finnland*. Suomen muinaismuistoyhdistyksen aikakauskirja XLII: 1. Helsinki: Suomen muinaismuistoyhdistys.
- Salo, U. 1968. *Die frühromische Zeit in Finnland*. Suomen muinaismuistoyhdistyksen aikakauskirja 67. Helsinki: Suomen muinaismuistoyhdistys.
- Salo, U. 1984a. Pronssikausi ja rautakauden alku. E. Pärssinen, E. Laaksonen & K. Sillanpää (toim.) *Suomen historia 1*: 98–249. Espoo: Weilin + Göös.
- Salo, U. 1984b. *On the Weaponry of the Early Roman Period in Finland and Neighbouring Areas*. Iskos 4. Helsinki: Suomen muinaismuistoyhdistys.
- Schmiedehelm, M. 1983. *Koillis-Viron varhaisrautakausi 500 eaa. – 500 jaa*. Helsingin yliopiston arkeologian laitos: Moniste n:o 31. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Sepänmaa, T. 1995. Savonrannan muinaisjäännösten inventointi 1995. Inventointiraportti, Museovirasto, Helsinki.
- Wołagiewicz, M.D. & Wołagiewicz. R. 1963. Uzbrowienie ludności Pomorza Zachodniego u progu naszej ery. *Materiały Zachodniopomorskie* 9: 9–166.
- Jussi Moisio työskentelee Museoviraston kirjasto, arkisto ja arkeologiset kokoelmat -yksikössä amanuenssina ja toimii väitöskirjatutkijana Turun yliopiston arkeologian oppiaineessa.
jussi.moisio@museovirasto.fi

Loppuviite

- Virolaisessa tutkimuskirjallisuudessa Jäbaran löytöä kutsutaan miekaksi (esim. Schmiedehelm 1983: 33; Peets 2003a: 51; 2003b: 214; Lang 2007: 160). Kooltaan se on Linnon ja Penttalan löytöjä isompi ja sitä voidaan omasta mielestäni pitää joko hyvin lyhyenä miekkana tai tikarina.